

Uitvoeringsagenda circulaire economie 2024

1. Inleiding

Voor u ligt de MRA-uitvoering agenda Circulaire Economie 2024. Net als voorgaande jaren is de basis hiervoor het programma Circulaire Economie 2022 /2026. Uiteraard aangevuld met relevante actuele ontwikkelingen bij onder meer rijk en Europa. Deze uitvoeringsagenda is van opzet iets anders dan de agenda die wij vorig jaar hebben voorgelegd en wordt wat ons betreft ook op een andere manier besproken in het platform Economie.

Vorig jaar is er in afstemming met u voor gekozen om gedurende het jaar over de in de Uitvoeringsagenda opgenomen activiteiten te rapporteren aan het platform. In de praktijk is gebleken dat hierdoor veel tijd gaat zitten in het voorbereiden van stukken die veelal echter weinig aandacht kregen tijdens de bestuurlijke bijeenkomsten van het platform. Vaak werden de stukken voor kennisgeving aangenomen. Dit leidt er toe dat er minder tijd beschikbaar is voor het kernteam om met de MRA overheden te werken aan de geformuleerde doelstellingen en dat ambtenaren in deelregio's veel tijd kwijt zijn met het becommentariëren van bestuurlijke stukken die in de praktijk slechts weinig aandacht krijgen. In de MRA projectgroep Circulaire Economie, het voorportaal voor wat aan u bestuurlijk wordt voorgelegd, ging het veel over de stukken voor het platform en bleef weinig tijd over voor meer inhoudelijke kennisuitwisseling en verdieping. Dit signaal werd ook afgegeven door de leden van de projectgroep.

Om die reden stellen we voor 2024 een andere procedure voor om de stukkenstroom zo beperkt mogelijk te houden en de bestuurlijke discussies te beperken tot zaken die echt bestuurlijk zijn. In het 1^e kwartaal worden de activiteiten die wij dit jaar in uitvoering willen nemen aan het platform voorgelegd. Het BO wordt dan gevraagd daar formeel mee in te stemmen en de bestuurlijk trekkers te mandateren om tijdens het jaar de voortgang daarvan te bewaken. Bestuurlijk zal tussentijds alleen dan terugkoppeling plaats hebben, wanneer dit door de bestuurlijk trekkers nodig wordt geacht. Bijvoorbeeld omdat door ontwikkelingen een andere koers of beslissing nodig is dan in het 1^e kwartaal is vastgesteld. Ambtelijk zal via het AO van het platform periodiek over de voortgang bericht worden. In het vierde kwartaal van 2024 of in het 1^e kwartaal van 2025 wordt een rapportage over de uitvoering van alle acties aangeboden aan het platform.

2. Basisopzet uitvoering agenda 2024

Door duurzaamheid te positioneren als het nieuwe normaal binnen de MRA verdwijnt duurzaamheid in zekere zin als zelfstandig thema. Duurzaamheid wordt immers tot een vanzelfsprekend aspect dat meegenomen wordt in alle platforms en portefeuillehoudersoverleggen en in de diverse dossiers. Dat blijkt ook uit het traject 'circulariteit als het nieuwe normaal' dat heeft laten zien dat veel elementen uit het programma circulaire economie prima zijn te integreren in andere programma's en activiteiten. Wat ook nu al praktijk is bij bijvoorbeeld de onderdelen circulaire houtbouw 2025 en de verduurzaming van de bouwopgaven. Beiden zijn, met ook inzet vanuit circulaire Economie, bij het programma wonen ondergebracht. Dat roept echter wel de vraag op hoe we binnen de MRA verder moeten met de inzet op de drie duurzaamheidsthema's die al een aantal jaren aandacht krijgen vanuit de MRA: circulaire economie, klimaatadaptatie en energietransitie. Deze thema's hebben duidelijke raakvlakken met andere thema's binnen de MRA, maar hebben daarnaast een zelfstandige betekenis.

De vraag is daarbij aan de orde of op deze onderdelen en dus ook voor circulaire Economie nog een eigen programma noodzakelijk is. In het licht van de andere positionering van duurzaamheid ligt het immers voor de hand om de inzet op bijvoorbeeld Circulaire Economie (nog) nadrukkelijker te verbinden aan andere MRA-thema's. Wij constateren echter dat vooral de typisch Circulaire onderdelen, circulair inkopen, grondstoffen transitie en duurzame gebiedsontwikkeling, vooralsnog het beste naar voren komen in een 'eigen' uitvoeringsagenda. Zonder daarmee uiteraard het belang van integraliteit en doorsnijdendheid te kort te doen. Het jaar 2024 fungeert daarbij mogelijk als overgangsjaar waarin we zorgen dat duurzaamheid en circulariteit als het nieuwe normaal een plek krijgt in de MRA, maar waarbij we nu dus nog de inzet geven vanuit de uitvoeringsagenda die u onderstaand aantreft.

De activiteiten 2024 hebben ten eerste betrekking op de drie inhoudelijke hoofdpunten uit ons programma: inkoop (paragraaf 3); grondstofstromen aanpak, vooral komen tot een MRA circulaire textiel kringloop (paragraaf 4) en integrale duurzame gebiedsontwikkeling (paragraaf 5). Op deze onderwerpen zijn onze drie circulaire regisseurs actief in een stimulerende en ondersteunende rol naar de MRA-overheden. Daarnaast wordt de in 2021 bestuurlijk vastgestelde lobby agenda richting Rijk en Europa voortgezet (paragraaf 6). Deze onderdelen bouwen volledig voort op wat in 2023 al in gang is gezet. Vervolgens zijn er drie actuele thema's waarop wij dit jaar inspelen. Er ligt een toenemende behoefte om de gevolgen van energietransitie beter te verbinden met de circulaire transitie (paragraaf 7); het bestuurlijke Transitieteam Duurzaamheid heeft de wens geuit na te willen denken

over de relatie tussen transitiedenken en economische groei, ook in relatie tot de nieuwe MRA agenda (paragraaf 8) en we geven invulling aan het onderwerp lokale voedselketens, vooral vanwege de brede welvaart scope die dit in afwegingen in relatie tot circulariteit kent. Ook in samenhang met het groei denken (paragraaf 9). Tenslotte treft u in paragraaf 10 kort onze inzet op de naar de voornoemde punten toe ondersteunende (reguliere) activiteiten.

3. Circulair inkopen, op naar 50% CI in 2025

Circulair inkopen is bestuurlijk de best geborgde MRA-afspraken waaraan wordt gewerkt. We werken er naartoe in 2025 voor vijftig procent MRA breed circulair in te kopen in het inkoopproces. Deze doelstelling bepaalt de inzet ook dit jaar. Zoals blijkt uit de rapportage die in 2023 is voorgelegd, zijn we op de goede weg. Een groot aantal gemeenten zit al rond 20 tot 25% of zelfs hoger. Acht MRA-overheden hebben echter nog geen invulling kunnen geven aan het circulair maken van hun inkoop terwijl zij dat wel beogen. Ook is er statistisch gezien nog het nodige werk te doen om tot methodologisch geldige en betrouwbare rapportages te komen. De beoogde verantwoording op 'spend' (daadwerkelijke inkoop) is nog niet MRA breed doorgevoerd en de toepassing van de monitoring methodiek vergt nadere afstemming. We gaan naar gelang van de behoefte de MRA-overheden verder begeleiden richting 2025.

In 2024 zullen hiertoe drie acties centraal staan. Het gaat om:

1. Basis op orde voor de achterblijvers met als resultaat een meting op proces;
2. Het – op basis van data – geven van gerichte ondersteuning door de expertpool aan toekomstige aanbestedingen met updates van de relevante handreikingen;
3. Pilots op het gebied van impact meting in de openbare ruimte.

Behalve op het uitvoeren van deze acties zal de inzet in 2024 erop zijn gericht om op 4 momenten in het jaar voor MRA overheden netwerkbijeenkomsten te organiseren waarin de deelnemers de inhoud bepalen om zo de relevantie en het commitment te borgen.

Deze drie acties laten zich samenvatten in de volgende activiteiten:

Actie 1: Basis op orde achterblijvende partijen
• Wat wordt opgeleverd: een rapport met de nulmetingen van de achterblijvers
• Tijdsinzet MRA Directie: 200 uur
• Tijdsinzet (afzonderlijke) MRA overheden: de MRA overheden die de afspraken circulair inkopen hebben onderschreven geven intern hieraan invulling. Wat nodig is

wordt bepaald door de omvang van de MRA overheid. Hierover zijn bestaande afspraken en worden met de achterblijvende overheden nu afspraken gemaakt.
<ul style="list-style-type: none"> • Wat wordt bereikt: dat we weten hoe we er voorstaan rond de inkoop doelstelling en wat nog nodig is om in 2025 tot 50% circulair inkopen te komen • Actiehouder: regisseur circulair inkopen en de MRA overheden voor het aanleveren van hun rapportages

Actie 2: Data gerichte ondersteuning door de expertpool
<ul style="list-style-type: none"> • Wat wordt opgeleverd: Een memo over de praktische en relevante ondersteuning van aanbestedingen die proactief door de expertpool begeleid worden. De uitkomsten van deze trajecten worden verwerkt in de handreikingen. • Tijdsinzet MRA Directie: 200 uur • Tijdsinzet (afzonderlijke) MRA overheden: de MRA overheden die de afspraken circulair inkopen hebben onderschreven geven intern hieraan invulling. Wat nodig is wordt bepaald door de omvang van de MRA overheid. Hierover zijn bestaande afspraken en worden met de achterblijvende overheden nu afspraken gemaakt. • Wat wordt bereikt: dat we proactief bijdragen aan circulaire uitvragen, dat we de uitvragen uniformeren om regeldruk te verminderen, dat we de aanbestedingen beter kunnen timen zodat er betere concurrentie plaats vindt en dat we de opgedane kennis verspreiden. • Actiehouder: regisseur circulair inkopen en expertpool. De MRA organisaties voor hun tijd, inzet en kennis

Actie 3: Pilots op het gebied van impactmeting in de openbare ruimte
<ul style="list-style-type: none"> • Wat wordt opgeleverd: een rapportage aan het platform economie over de behaalde resultaten van de pilots • Tijdsinzet MRA Directie: 200 uur • Tijdsinzet afzonderlijke MRA overheden: de MRA overheden die de afspraken circulair inkopen hebben onderschreven geven intern hieraan invulling. Wat nodig is wordt bepaald door de omvang van de MRA overheid. Hierover zijn bestaande afspraken en worden met de achterblijvende overheden nu afspraken gemaakt. • Wat wordt bereikt: Richtinggevend resultaat waarmee de weg naar effectmeting ingeslagen wordt als basis voor algemene toepassing van de methodiek in de MRA. Conform de afspraken uit de Roadmap CIO 2018. • Actiehouder: regisseur circulair inkopen en expertpool. De MRA organisaties voor hun tijd, inzet en kennis

4. Grondstofstromen aanpak

Als er één onderdeel uit ons programma is om scherp te moeten prioriteren op onze inzet is het bij de grondstofstromen transitie. We doen dit door focus te geven aan textiel en luiers waarop dit jaar nu een finaal besluit in beeld komt.

Voor het uitvoeringsprogramma op de materiaalstromen wordt voorgesteld om de volgende aanscherping aan te brengen:

- Textiel: voortzetten van de huidige inzet.
- Plastic: heroverwegen van de inzet wegens ontbreken van concreet ecosysteem (ondernemers, onderzoekinstellingen) voor plastic recycling of preventie, en wegens grotendeels ontbreken van inzet vanuit de MRA-overheden op dit onderwerp)
- Luiers: voortzetten van de huidige (beperkte) inzet.
- Biogrondstoffen: continueren van een (beperkte) inzet op het ondersteunen van gemeenten die over willen gaan tot circulaire verwerking van bermgras, maar – gegeven onbalans tussen benodigde inzet en gebleken belangstelling bij MRA-overheden en de noodzaak om prioriteiten te stellen – geen verdere actieve inzet op deze reststroom.
- Bedrijfsafval: intensiveren van de aanpak omdat bedrijfsafval enerzijds nog het slechtst gescheiden wordt en anderzijds omdat steeds meer overheden met dit thema aan de slag gaan of willen.

Verder zijn de volgende onderdelen van belang om bij de activiteiten te betrekken.

- Impact maken door betere borging. In de huidige samenwerking is de voortgang sterk afhankelijk van personen en van toevallige insteek op dezelfde onderwerpen. De beleidsmatige borging is matig: de rol van de MRA in circulaire economie staat vrijwel niet benoemd in één van de beleidskaders: economisch beleid, duurzaamheidsbeleid en/of afval/grondstoffenbeleid. Dat moet beter
- Verbinding naar de uitvoeringsorganisaties Meerlanden, GAD, HVC, Spaarnelanden en eigen diensten Amsterdam en Almere kan beter geborgd worden. Deze organisaties zijn belangrijk voor de gemeenten, zijn vaak ook grondstoffenbeheerder, maar werken in de MRA nog onvoldoende samen om de doelstellingen van de overheden op MRA-niveau te ondersteunen.
- Samenwerking met andere regionale platforms kan intensiever en meer samenhang krijgen. Denk hierbij aan Amsterdam Smart City, Amsterdam Trade & Innovate, de kennisinstellingen, et cetera.
- Mogelijk interessante afval/grondstofstromen:
  - Voedselstromen
  - Circulaire bouwstoffen/circulair bouwen
  - ....

4.1 Naar een MRA circulaire textielketen

De MRA heeft een koploperspositie nationaal, Europees en mondiaal op circulair textiel. De toekomst is meer duurzaam. Om onze huidige positie te behouden, moeten we regionaal inzetten op de transitie van lineair naar circulair. Deze ambitie is regionaal vastgelegd in een visie en roadmap. En uitgewerkt naar twee speerpunten: circulaire esthetiek en schaalvergroting recyclecapaciteit.

De MRA levert een bijdrage door samen te werken met bedrijven, onderwijsinstellingen en andere overheden aan deze regionale visie. De MRA is concreet bezig met het speerpunt schaalvergroting recycle- en sorteercapaciteit. Omdat daar kansen liggen om impact te maken, maar ook invloed mogelijk is door een gezamenlijke aanbesteding. De inzet is om deze dit jaar te kunnen afronden in een aanbesteding die erop gericht is het textiel binnen de MRA zelf circulair te verwerken.

Actie 4: Naar een MRA circulaire textielketen
• Wat wordt opgeleverd: Gezamenlijke marktconsultatie textielverwerking
Tijdsinzet MRA Directie: ca. 100 uur
Tijdsinzet (afzonderlijke) MRA overheden: De Gemeente Amsterdam biedt de ondersteuning voor de marktconsultatie. Verder inzet op basis van deelname ongeveer 20-40 uur jaar per deelnemende overheid.
• Wat wordt bereikt: Versterken van de marktpositie, aanjagen van sorteer- en verwerkingscapaciteit
• Actiehouder: Grondstoffenregisseur materiaalstromen

Tenslotte is textiel ook onderdeel van de lobby-agenda van de MRA. En werkt de grondstoffenregisseur van de MRA op de inhoud mee aan het realiseren van de gestelde doelen. Onder meer door deelname aan nationale werkgroepen (NVRD, VNG) en Europese projecten (CCRI, ACR+, et cetera).

4.2 Naar een businesscase luiers

We verwijzen kortheidshalve naar alle rapportages die wij u in de afgelopen jaren hebben voorgelegd als het gaat om luiers en incontinentiemateriaal. Iedereen is het erover eens dat we moeten stoppen met het verbranden van luiers als restafval. Ook hier moet hergebruik en verwaarden tot stand komen. Tot nu toe leek een businesscase, die ook voor overheden vanuit hun afvalstoffenheffing hanteerbaar was, niet haalbaar. Ondanks alle pogingen daartoe gedaan. Nu lijken er afspraken te zijn die mits verder nog uitgewerkt hier wel toe kunnen komen. Hierop wordt de inzet in 2024 verder gericht.

Actie 5: Naar een businesscase luiers
• Wat wordt opgeleverd: MRA business case luiers
• Tijdsinzet MRA Directie: ca. 50 uur
• Capaciteitsinzet (afzonderlijke) MRA overheden: Meerlanden is de trekkende partij in de MRA. Verder ureninzet per deelnemende gemeenten ca 20 uur jaar
• Wat wordt bereikt: Recyclecapaciteit in de MRA door aanlevering van luiers
• Actiehouder: grondstoffenregisseur

4.3 Naar een regionaal grondstoffenakkoord

De MRA werkt dit jaar een regionaal grondstoffenakkoord uit. Dit akkoord richt zich op alle partijen die in de regio actief zijn op gebied van afval en grondstoffen en grijpt aan op de kansen die dit met zich meebrengt. Het maakt inzichtelijk waar deze kansen liggen en welk afwegingskader daarbij nodig is. Bijvoorbeeld in de afweging waar inzet nodig is, waar inzet voldoende is of met welke partijen samengewerkt moet worden. Eerste stap is de afstemming tussen de eigen inzamelende diensten en bedrijven van de MRA-overheden. Gevolgd door de tweede stap om met marktpartijen in de regio verder te praten. En aanvullend ook de andere regionale initiatieven mee te nemen.

Actie 6: Naar een regionaal grondstoffenakkoord
• Wat wordt opgeleverd: Regionaal grondstoffenakkoord
• Tijdsinzet MRA Directie: ca 100 uur
• Tijdsinzet (afzonderlijke) MRA overheden: Met name van de uitvoerende diensten ca 20 uur per jaar en commitment om dit te verkennen
• Wat wordt bereikt: Samenwerking en versterking van de grondstofstromenaanpak
• Actiehouder: grondstoffenregisseur materiaalstromen

4.4 Naar een MRA aanpak 'Van bedrijfsafval naar grondstof'

De MRA werkt in 2024 een aanpak uit om van bedrijfsafval naar bedrijfsgrondstof te komen. Kern is dat de MRA, samen met de MRA-overheden, afstemt waar kansen liggen om impact te maken. En waar regionale uitwisseling en samenwerking nodig is om nog verder te komen. Onderdeel van deze aanpak is het definiëren: waar gaat het hierbij precies om, om welke afval- en/of grondstofstromen gaat het, welke invloedsmogelijkheden zijn er en welke acties zijn nodig van welke partijen.

Actie 7: Naar een MRA aanpak 'Van bedrijfsafval naar grondstof'
• Wat wordt opgeleverd: MRA aanpak van bedrijfsafval naar grondstof
• Tijdsinzet MRA Directie: ca 150 uur
• Tijdsinzet (afzonderlijke) MRA overheden: maximaal 10 uur per gemeente
• Wat wordt bereikt: Afwegingskader om te bepalen welke vervolgacties genomen moeten worden
• Actiehouder: grondstoffenregisseur materiaalstromen

5. Duurzame gebiedsontwikkeling

Er wordt uitwerking gegeven aan twee onderdelen. Waarvan het eerste onderdeel in twee acties uiteenvalt.

5.1. Toepasbaar krijgen afweginginstrumentarium gebiedskeuzes

In 2023 is in samenwerking met stedenbouwkundig bureau PosadMaxwan gestart met de ontwikkeling van een digitale tool die overheden en ontwikkelaars ondersteunt bij integrale en duurzame afwegingen in gebiedsontwikkeling. De verwachting is dat in de loop van 2024 de tool voor concrete toepassing door MRA-overheden beschikbaar is. Mede op basis van een aantal pilots die met een nog te selecteren project (gebiedsontwikkeling) gedraaid worden. Wanneer gereed wordt de tool benut voor

Initiatieven zoals de NOVEX, het Convenant Toekomstbestendig Bouwen en voor integrale gebieds afwegingen die aan de orde komen.

Deze tool geeft twee activiteiten:

Actie 8: het verder ontwikkelen en implementeren van de tool integrale gebiedsontwikkeling.
• Wat wordt opgeleverd: een tool die de MRA-overheden helpt bij het maken van integrale afwegingen door inzicht te geven in de samenhang en ruimtelijkheid van verschillende duurzaamheidsambities.
• Tijdsinzet MRA Directie: ca 300 uur
• Tijdsinzet (afzonderlijke) MRA Partijen: de tool wordt ontwikkeld in co-creatie met de eindgebruiker (ontwikkelaars en overheden). Actieve deelname van deelregio's aan sessies die worden georganiseerd rondom de ontwikkeling van de tool (3 uur) en het leveren van feedback op (demo) tool (2 uur).
• Wat wordt bereikt: dat MRA-overheden inzicht hebben in de samenhang (koppelkansen en conflicten) en ruimtelijke impact van duurzaamheidsthema's om

zodoende integrale en gewogen keuzes te kunnen maken aan de voorkant van een gebiedsontwikkeling.

- **Actiehouder:** regisseur circulaire gebiedsontwikkeling

Voorts worden MRA-overheden met de toepassing van de module getraind en hiertoe organiseert het MRA-programma op behoefte van gemeenten afgestemde workshops.

Actie 9: koppelkans trainingsmodule voor MRA-overheden

- **Wat wordt opgeleverd:** een trainingsmodule die de MRA-overheden helpt bij het maken van integrale afwegingen door inzicht te geven in de samenhang en ruimtelijkheid van verschillende duurzaamheidsambities.

- **Tijdsinzet MRA Directie:** ca 200 uur

- **Tijdsinzet (afzonderlijke) MRA overheden:** actieve deelname van MRA-overheden aan één van de vier sessies (3 uur) binnen de trainingsmodule.

- **Wat wordt bereikt:** dat MRA-overheden inzicht hebben in de samenhang (koppelkansen en conflicten) en ruimtelijke impact van duurzaamheidsthema's om zodoende integrale en gewogen keuzes te kunnen maken aan de voorkant van een gebiedsontwikkeling.

- **Actiehouder:** regisseur circulaire gebiedsontwikkeling

5.2. Definitief voorstel circulaire aanpak bedrijventerreinen

In 2023 is gestart met een pilot waarin op drie bedrijventerreinen in de MRA een reststromenanalyse door New Economy en Stec is uitgevoerd. Voor elk van de bedrijventerreinen (Waarderpolder Haarlem, bedrijventerreinen Hilversum) is een overzicht gemaakt van de reststromen uitgesplitst naar type stromen (welke materialen), omvang (gewicht, vrachten), waarde (€), verwerkingswijze (verbranden, sorteren, breken, bewaren, etc.) en ruimtelijk-economisch perspectief. Vervolgens zijn op basis van deze reststromenanalyse kansen gedefinieerd om op een circulaire manier om te gaan met reststromen.

Afgesproken is dat de drie pilots in 2024 worden geëvalueerd en dat op basis daarvan een definitief besluit over aanpak bedrijventerreinen voorgelegd wordt. De aanpak van New Economy en Stec zal daarbij tevens worden vergeleken met de aanpak van Geofluxus.

Actie 10: voorstel MRA-traject circulaire bedrijventerreinen.
• Wat wordt opgeleverd: evaluatie van drie ingezette pilots en op basis daarvan een voorstel voor vervolg.
• Tijdsinzet MRA Directie: ca 100 uur
• Tijdsinzet (afzonderlijke) MRA overheden: in werkgroep bespreken van evaluatie en bepalen voor vervolgaanpak (3 uur per deelnemer).
• Wat wordt bereikt: een definitief besluit over reststromen aanpak bedrijventerreinen.
• Actiehouder: regisseur circulaire gebiedsontwikkeling

6. Voortgang lobby agenda Europa Rijk

In 2021 is de lobby agenda Europa opgesteld met een meerjarige aanpak. Inzet wordt gegeven op vijf onderwerpen. Textiel; plastics; circulaire woningbouw, vergroenen belastingstelsel en stedelijk afval. De rapportage inzet 2023 wordt separaat aan het platform Economie toegezonden. De lobby voor wijziging wetgeving plastic afval wordt dit jaar niet opgepakt. Er blijkt geen capaciteit vanuit de MRA-overheden beschikbaar en een directe urgentie ontbreekt nu recent het verpakkingenakkoord en de Uitgebreide producenten verantwoordelijkheid is doorgevoerd. De inzet op stedelijk afval, de wijziging van regelgeving zodat huishoudelijke afvalinzameling en de afvalinzameling bij bedrijven samengevoegd kunnen worden, is alleen mogelijk wanneer hier een trainee op werkzaam kan komen. Trainee opdracht is uitgezet, maar nog niet duidelijk is of een trainee kan worden aangesteld. Op de drie overige onderdelen, textiel, circulair bouwen en de vergroening van het belastingstelsel, wordt de in 2023 ingezette uitvoering voortgezet.

Actie 11: lobby agenda Europa Rijk
• Wat wordt opgeleverd: lobby agenda Europa Rijk wordt uitgevoerd
• Tijdsinzet MRA Directie: ca 400 uur
• Tijdsinzet (afzonderlijke) MRA overheden: subthema's zijn belegd bij Amsterdam en provincie Noord-Holland, andere MRA partijen worden periodiek geïnformeerd over voortgang.
• Wat wordt bereikt: uitvoering lobby agenda conform plan
• Actiehouder: lobbyist MRA met taakveld duurzaamheid

7. Verbinden van de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie

Hoewel het uitgangspunt is dat we in principe geen nieuwe dingen oppakken zolang eerdere afspraken nog niet volledig zijn ingevuld, stellen we voor daarop een uitzondering te maken door in 2024 in te zetten op het leggen van verbindingen tussen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie. De noodzaak van het verbinden van beide transities is hoog, zoals o.a. door de SER is benadrukt. Evenwichtige sturing op de energietransitie en de circulaire transitie vormt de basis voor een effectieve verduurzamingsslag en is essentieel voor brede welvaart. Maar de sturing op de circulaire transitie blijft achter bij de omvang van de opgave en de gestelde ambities (Nederland circulair in 2050), aldus de SER. De energietransitie is daarentegen al vooruitgesneld, waardoor er grote faseverschillen zijn ontstaan. Bij een integrale aanpak kunnen de transities elkaar versterken, in plaats van elkaar vertragen of tegenwerken. Wij herkennen binnen de MRA het beeld dat de SER schetst, en zien door onze oogbaren meer uitdagingen aankomen. We ervaren namelijk al meerdere groen-groendilemma's in onze regio. Denk aan installaties voor duurzame warmte die veel kritieke grondstoffen nodig hebben bij productie, zonnepanelen die niet circulair zijn ontworpen en daardoor bijdragen aan de groene afvalberg, of een stijging van benodigd isolatiemateriaal wanneer we de warmtevraag huizen willen verlagen.

“De energie- en de grondstoffentransitie hangen nauw met elkaar samen. Het doel van de energietransitie is minder opwarming van de aarde. De grondstoffentransitie richt zich op een 100% circulaire economie in 2050, ten gunste van klimaat, biodiversiteit en de leefomgeving. Zonder grondstoffentransitie komen de klimaatdoelen in de knel. We zullen radicaal efficiënter moeten omgaan met grondstoffen, materialen en producten. Hergebruik, reparatie en recycling van producten en materialen worden deel van het dagelijks leven. Circulair grondstoffen- en materialengebruik vermindert ook de leveringsrisico's uit geopolitiek instabiele landen, zoals China of Rusland.”

In de tweede helft van 2023 is een verkenning uitgevoerd naar de relatie tussen de energietransitie en de circulaire transitie. In dat (ambtelijke) traject, dat is uitgevoerd in samenwerking met betrokkenen bij de energietransitie, is meer inzicht verkregen in de relatie tussen beide transities, in het belang van het beter met elkaar verbinden daarvan en in het handelingsperspectief van gemeenten, provincies en de MRA. In 2024 willen we de inzichten uit deze verkenning breder agenderen en bezien of, en zo ja welke, vervolgacties wenselijk zijn.

Actie 12: Verbinden energietransitie en circulaire transitie
<ul style="list-style-type: none"> • Wat wordt opgeleverd: Vooralsnog is de inzet om dit onderwerp bestuurlijk te agenderen en te vertalen in concrete en gerichte vervolgacties (zoals stimuleren van circulaire zonnepanelen en/of biobased isoleren)
<ul style="list-style-type: none"> • Tijdsinzet MRA Directie: ca. 100 uur
<ul style="list-style-type: none"> • Tijdsinzet (afzonderlijke) MRA overheden: ntb. In beginsel via inzet via coalitions of the willing, dus op basis van eigen keuzes en deels via bundeling van inzet die MRA-overheden nu nog los van elkaar leveren.
<ul style="list-style-type: none"> • Wat wordt bereikt: 1. breed bewustzijn van het belang om met dit thema aan de slag te gaan (o.a. door opname in de nieuwe MRA Agenda). 2. Start van een of enkele concrete vervolgprojecten
<ul style="list-style-type: none"> • Actiehouder: programmamanager Duurzaamheid MRA

8. Verdieping relatie transities en (economisch) groeidenken

In maatschappelijke discussies over (het gebrek aan) voortgang op de grote transities zijn er steeds vaker geluiden te horen die pleiten voor een fundamenteel ter discussie stellen van het concept van economische groei en het groeidenken. In Nederland is de econoom Paul Schenderling een representant van de zgn. Postgrowth beweging¹. Centraal in zijn werk staat de Jevons paradox die inhoudt dat meer efficiëntie in energie leidt tot meer vraag, waardoor van een absolute reductie nooit sprake kan zijn. Technologie alleen kan daardoor in zijn ogen nooit de oplossing zijn. Hij illustreert dit aan de hand van personenauto's. Deze zijn in afgelopen decennia weliswaar steeds efficiënter geworden, maar door de overgang op steeds zwaardere auto's is het brandstofverbruik per auto (lang) niet in dezelfde mate afgenomen. Waar de discussies nu vooral gaan alleen over de aanbodzijde, zou het in zijn ogen veel nadrukkelijker om de vraagkant moeten gaan. We moeten minder en anders consumeren. Groene groei noemt hij een illusie. Wat nodig is, is een verschuiving van kwantitatieve groei, naar postgroei en kwalitatieve groei en een verschuiving van belasting op arbeid naar belasting op consumptie.

Op 12 oktober 2023 hebben de drie bestuurders van het MRA Transitieteam Duurzaamheid uitgesproken het zinvol te achten dat de MRA de relatie tussen economische groei en de (trage) voortgang van de grote transitie nader gaat / laat verkennen. Bij voorkeur in samenwerking met de Amsterdam Economic Board en wetenschappers

¹ <https://www.postgroei.nl/paul-schenderling/>

Actie 13: Voorbereiden groei themabijeenkomst voor leden platforms
• Wat wordt opgeleverd: n.t.b. (bijv. ambtelijke /bestuurlijke themabijeenkomst groei scenario denken)
• Tijdsinzet MRA Directie: ca. 50 uur
• Tijdsinzet (afzonderlijke) MRA overheden: voorbereiden van en aanwezig zijn bij thema bijeenkomst = 3/5 uur
• Wat wordt bereikt: bredere achtergrond en afweging voor nieuwe MRA agenda en integraliteit
• Actiehouder: programmamanager duurzaamheid MRA

9. Uitwerken lokale voedsel ketens (voedsel verbindt)

Vorig jaar november is met de MRA bestuurders duurzaamheid het thema 'voedsel verbindt' toegepast als onderwerp om met het brede welvaart denken tot integrale afwegingen te kunnen komen. Er is een sterke relatie tussen de inzet op lokale voedselketens en circulariteit. Ook in relatie tot het denken in groei scenario's. Daarnaast is er vanuit het Europese programma FoodCLIC (komen tot regionale en lokale voedselketens) aan de MRA gevraagd ondersteuning te geven. FoodCLIC is een EU-gefinancierd initiatief dat zich inzet voor het ontwikkelen van duurzame stedelijke voedselomgevingen in acht Europese stadsregio's, waaronder de MRA. Binnen de MRA werken de VU, Gemeente Amsterdam, Food Council MRA en Voedsel Verbindt samen voor de duur van 4.5 jaar. Gestart in september 2022, focust het project op het bouwen en versterken van voedselbeleidsnetwerken en het experimenteren met innovatieve oplossingen in Living Labs. Het doel is om gezonde en duurzame voeding toegankelijk, betaalbaar en aantrekkelijk te maken voor alle burgers, met een speciale focus op achtergestelde en kwetsbare groepen.

Actie 14: Uitwerken van een voor MRA-overheden toe te passen module om lokale voedselsystemen te verbinden
• Wat wordt opgeleverd: leermodule 'lokale voedselketen
• Tijdsinzet MRA Directie: wordt via Europese middelen begeleid. Inzet MRA ca. 100 uur
• Tijdsinzet (afzonderlijke) MRA overheden: 3 - 5 uur per jaar
• Wat wordt bereikt: inzicht in de bijdrage die lokale voedselketens bieden aan de circulaire economie
• Actiehouder: adviseur programma circulaire economie

10. Achterliggende informatieprogramma inzet en begroting

Om de in de voorgaande paragrafen benoemde activiteiten verder te brengen is er het kernteam MRA Circulair. Dit kent 3.2 fte. Verdeeld in medewerkers die onderdeel zijn van het MRA-bureau, 1.7 fte; en drie regisseurs (inkoop, grondstomen aanpak en gebiedsontwikkeling., tezamen 1.5. Fte. Dekking van deze regisseurs gebeurt vanuit het werkbudget MRA Circulair (zie hier onder).

Aldus is het MRA Team Circulair als volgt:

Programmamanager Duurzaamheid: voor 0.5 fte toegerekend aan CE

Programma adviseur: 0.5 fte

Lobby medewerker MRA: 0.5 fte

Project assistent: 0.2 fte

Regisseur Circulair inkopen en opdrachtgeven: 0.5 fte

Regisseur grondstofstomen: 0.5 fte

Regisseur gebiedsontwikkeling: 0.5 fte.

MRA Trainee: 0,6 fte.

De drie regisseurs geven inzet op de acties zoals benoemd in de paragrafen 3 tot en met 6, de medewerker lobby op onderdeel 6 en de programmamanager en -adviseur op de overige drie onderdelen en – samen met de project assistent – op alle ondersteunende en reguliere programma-activiteiten.

Om de activiteiten in te zetten zijn er ondersteunende activiteiten aan de orde. Zoals, het voorbereiden van bestuurlijke stukken, communicatie, bijdrage aan de landelijke monitoring CE en juridische ondersteuning. Deze activiteiten zijn deels uitgezet bij een MRA-overheid, dan wel worden direct getrokken door de programmamanager en de programma adviseur CE. Op communicatie heeft inhuur plaats.

Voorlopige begroting 2024 op hoofdlijnen

Programmamanagement		
	Inzet programmamanager, programma adviseur en programma assistent	PM
Circulair inkopen		
	Inzet regisseur en expertpool	110.000
	Kosten traject impactmonitoring	50.000
Aanpak materiaalstromen		
	Inzet regisseur	84.000
	Overige kosten	30.000

Circulaire gebiedsontwikkeling		
	Inzet regisseur	84.000
	Vorbereiding vervolginzet op aanpak restromen op bedrijventerreinen	5.000
Lobby		
	Inzet lobby medewerker	PM
	Organisatie events / werkbezoeken	10.000
Verbinden grondstoffen- en energietransitie		
	Restkosten uitgevoerde verkenning	14.000
	Opstarten 2 concrete trajecten	10.000
Communicatie en events		
	Inhuur communicatie-adviseur	20.000
	Organisatie events	20.000
Overig		
	Bijdrage aan Green Deal Houtbouw	20.000
	Onvoorzien	20.000
Budget 2024		350.000
Totaalbudget 2024 (incl. restbudget 2023)		477.000

Werkwijze

Markering momenten bestuurlijk / ambtelijk vormen de vier geplande platforms. Overwegend voor circulaire Economie het platform Economie, maar ook Ruimte. Ambtelijke voorbereiding heeft plaats in het MRA-kernteam (zie hier boven) en vervolgens via de uit alle MRA-deel regio's samengestelde projectgroep Circulaire Economie. De afstemming op het hele duurzaamheid dossier en circulaire Economie en de afstemming tussen platforms verloopt via het bestuurlijk samengestelde transitieteam Duurzaamheid. Ook de MRA-bestuurder met het beleidsveld Duurzaamheid wordt vanuit het kernteam gevoed en voorbereid. Via het kernteam en de projectgroep wordt ook de afstemming met andere programma's van de MRA georganiseerd. De onderdelen: circulair houtbouw, convenant uitwerking verduurzaming woningbouw, ligt bij het MRA-programma wonen, waaraan wij vanuit ons programma inzet geven.